

Húsvét versikéi – versei

Kányádi Sándor

Nagycsütörtökön

nagycsütörtökön már kora délután odébbállnak a vacsorát már ki-ki a maga nem föltétlenül családi körben költi el nagycsütörtökön már kora délután meglépj aki csak teheti nincs idegünk már a közös szorongáshoz a közös de a külön-különi megszégyenítéshez sem a kálvária a kivégzés ceremóniájához ha legalább élőben menne mint minden este a megváltott és meg nem váltott világ minden híradójában latrok száza ezrei mentődnek föl naponta pilátusok légiói mossák a kezüket nyilvánosan és közben elégedetten mosolyognak bele egyenesen a kamerákba csak az üzenetrögzítőkre hagyatkozhat nagycsütörtökről nagypéntekre virradólag a megváltás dolgában bizonytalankodó ki kell hétvégeztetni a fejekből az áldozathozatalnak azt a deprimáló hogysmondjákját ki kell hétvégeztetni no szia majd húsvét után locsolkodni ugyan már kinek van ebben a mai rohanó világban divatjamúlt a folklór a föltámadást hétfőtől kezdve mindenki már csak magának reméli

Pontosan huszonöt évvel ezelőtt, a BARÁTSÁG 2000/2. számában merültünk először a húsvéti locsoló versikék világába („Húsvéti rigmusok”). Megemlítettük, és erre most is felhívjuk a figyelmet, hogy nem szabad alábecsülni ezt a „műfajt”. Új népdalok, népmesék és népadomák ma már nem teremnek, így a hazai népköltészet utolsó sarjadékaiként a közszájon – a korábbinál már sajnálatosan kevésbé – forgó vicceket (mint népi miniprózát) és a húsvétkor skandált locsifecsi klapanciákat (mint népi aprólírat) szükséges tisztelnünk.

Szájról-szájra terjednek, nem rögzítési és publikálási céltól ösztönzöttek, többnyire csak szájhagyomány őrzi, szerzőjük ismeretlen, előadói gyakran saját ízlésük szerint alakítják, mindig változnak, formálódnak, térben és időben is nagy utakat tesznek meg – azaz valóban magukon viselik a népköltészet valamennyi jellemzőjét. A következőkben olvasható ízelítőből is kitetszik, hogy az elmúlt negyedszázadban mit sem kopott az ismeretlen költők „harci kedve”, lankadatlan ontják, korhoz (sőt, a Covid-járvány idején a kórhoz) is igazított folklórtermékeiket.

Mielőtt azonban ezekre rátérnénk, érdemes felidézni a vershelyzetet teremtő húsvéti locsolkodás szokásának eredetét. Az illatos vízzel, otkolonnal, kölnivel történő meghintéssé szelidülő folyamat fontosabb megelőző állomásai: a vízbevetés, vízbemerítés, a vödör vízzel történő nyakon öntés, majd szóдавízzel folyó spriccelés voltak. A nők számára nem, illetve nem feltétlenül kedves folyamat eredetére és jelentőségére több magyarázat is adódik. Az egyik ezek közül a keresztelés szokásának emlékebe idézését tartja a kiváltó oknak. Egy másik hitelv szerint a vízcsatalkossá tett blúzok, rokolyák, az illatzavarossá (szagzavarossá?) változtatott női hajzat voltaképp a feltámadás örömeztete túlcordulásának tárgyiasult bizonyítékai. A harmadik álláspont szerint a kisebb és nagyobb hölgyek felkeresésével és megöntözésével járó folyamat egy szertartásos ünnepi megtisztulás, ősi termékenységvarázslás kikapott emléké utóélete. Él egy negyedik – nem kanonizált –, többféle ágazó eredetmagyarázat is, mely(ek) szerint a feltámadás hírével házról-házra járó jeruzsálemi asszonyokat egyes házak óhitűkhöz makacsul ragaszkodó urai nagy kannányi vizeket rájuk zúdítva kergették el portájukról, illetve a Jézus sírját vigyázatlan felvigyázó római katonák tették velük ugyanezt.

E legenda nemcsak ott vet bukfenceket, hogy a kereszténység legnagyobb ünnepén a locsolkodást elkövető férfiak a feltámadás hírére el nem fogadók, illetve pogány rómaiak helyébe lépnek, hanem abban is kételyeket ébreszt, hogy a mai asszonyoknak a meglocsoltatást ezek szerint a régiek jogutódjaként büntetés és elriasztás tartalommal kellene újraélniük. Erről pedig nyilvánvalóan nem lehet szó. Annak ellenére sem, hogy számos, sokak által meglocsolt nő váltig állítja: a hajukból – önhibájukon kívül – áradó vegyes illat (szag), igencsak elriasztó. A válogatott locsolórimék egyike-másika, melyet húsvéthétfő hajnala és napestje között meghallgatni kénytelenek, ráadásul komoly büntetéssel is felér. Kétségtelen, hogy vannak fölöttebb szemtelen, mi több: erotikus, sőt politikai állásfoglalással is megtűzdelt alkotások is, ezek közlésétől azonban távol tartjuk magunkat.

Megmutatjuk viszont rögtön az elején, hogy az igazi népköltészet felől igenis vezetnek utak a locsolóversekig (még, ha üres szóvirággá válnak is, szépek, vagy legalábbis kedvesek). Itt van például ez: Szép a piros pipacs, / Szép a tulipán is, / Szép a zöld rezedá, / Szép a gyöngyvirág is. / De a legszebb virág / Épp itt áll előttem, / Sohasem fog elhervadni, / Hogyha megöntöztem. Vagy itt vagy egy másik: Patak mellett mentem, azt súgta egy harcsa: / Van e háznál kislány, Jóisten

megtartsa. / Meglocsolnám rózsavízzel, hogyha előjönne, / Akkor az a kicsi lány nagyon nagyot nőne! Ezek is nagyon kedvesek: Rózsa, rózsa szép virágszál, / Szálló szélben hajladozzál! / Napsütésben nyiladozzál! / Meglocsollak, illatozzál! ; Húsvét hétfőn korán kelek, / sonkát, tojást eszegetek. / Aztán gyorsan föl pattanok, / késő estig locsolhatok. / Vár reám egy szelíd bárány / Ő lesz majd az édes mátkám!

Magázódó – idősebb hölgynek szánt – köszöntőt is ideiktatunk: Megöntözöm, hogy a szirma soha el ne hulljon, / Mindannyiunk öröme sokáig viruljon. Akad gyerek lányokra igazított is: A húsvéti locsolkodás igen régi szokás. / Nőjenek az apró lányok, mint a szép kis tulipántok! / Meglocsolom őket.

Van oly alkotás is a szóforgalomban, amely kíméletlen őszinteséggel leplezi le, hogy szerzője a legolcsóbban vagy leghamarabb kíván túl esni, esetleg egyenesen megtagadja a kötelező, számára terhes feladatot. Persze ne higgyük azt, hogy aki ezek valamelyikével kérked, valóban elhagyja a műveletet. Nála ez a locsolást megelőző rigmus. Zöld erdőben jártam, / lejártam a lábam. / már mindenem dagad, / locsold meg önmagad! ; Színes felhők úsznak, a húsvéti égen, / Ők fognak locsolni, mert biztos, hogy én nem! ; Locsolkodnék én, de igen rossz hírt hoztam. / Nincs kölnim, mert reggel zárva volt a Rossmann! ; Ól sarkában disznó rőfög, / meglocsollak, aztán mögyök! ; A hegyekben még hó van, / megöntözlek, jól van? Ha valaki nem ismerné meg azonnal a fajtájukat, bemutatkozásukról is gondoskodtak: Árokparton döglött ló, / Én vagyok a locsoló!

Találtnak olyanok is, akik sejteni – kevésszer átérezni – látszanak, a maguk keltette bajokat. Nem egyszer előre figyelmeztetnek, engedelmet kérnek. Döntési lehetőséget adnak a kiszemelt nőnek. Húsvét napján az ég alatt / Sok szép leány várja / Múljon el már végre / a locsolások árja. ; Itt a húsvét, jön a nyuszi. / Ne szaladj el! Állj meg Juci! ; Elég szar volt ez a hetem, / E pacsulit rád önthetem? ; Ma már rég elavult szokás / A vödörrel locsolkodás. / Helyette jár szagos kölni, / Ha rád öntöm, meg fogsz ölni? ; Bari béget zöld gyepen / Sárgállik a hérics / Bocsánat, de rávizelek / A fejedre én is. ; Van nálam egy kis pacsulit, / Leloccsintom magát. / Ha egy kicsi mázlija van, / Szereti a szagát. (Más változatban: Túléli a szagát) ; Biciklivel érkeztem, harminc métert fékeztem. / Józsi vagyok, szép és laza, / Locsoljak vagy húzzak haza? ; Bármerre is döntöm, / Kölnimet rádöntöm. / Ne rinyáljál kérlek, / Kölni ez, nem méreg! ; Meglocsollak sms-sel, / Nem fogok tökölni, / Neked nem kell hajtat mosni, / Nekem nem kell kölni!

Ez utóbbi vereszet a Covidhoz átvézet. (Na tessék! Már belőlem is előjött a rímfaragó készítés.) A világvárvány idején a társadalmi összefogás – így a locsolás is – erősen korlátozódott, de ahogy a kórokozók, úgy az elzártságot is megjelenítő alkalmi zengzetek is vírusról szaporodtak. Tapsifüles nyuszikának alig van most dolga, / a vírusos fertőzés a háttérbe sodorja – rögzítette a fájdalmas alaphelyzetet az egyik. Itt van a kikelet, a halak is ívnak, / Nem locsollak meg az idén, csak mobilon hívlak! – reagált egy másik. Zöld erdőben jártam / Több orosz lányt láttam. / Mind betegnek tetszett. / Küldd postán az ezrest! – óvatkodott egy harmadik. De fennmaradtak ilyenek is: Ifjú cybergyerek vagyok, / interneten locsolok. / Megadom a számlaszámom, / utald a pénzt, kis virágom! ; Elfogyott már minden kölnim mára, a boltok meg a Covid miatt zárva, / karantén van, tiltott a jelenlét, / küldök egy sms-t, te meg küldjed a lét!

Ez az anyagias szemlélet egyébként átsüt az alkalmi szavalmányok legtöbbször. Először lássuk, miként figyelmeztet egy élelmes fűzfaköltő idejekorán! Nemsokára locsolkodás. / El ne felejtse, kedvesem, / hogy én a jó csokitójást / nagyon-nagyon kedvelem! Most pedig a megnevezett jelenségre következzenek a kicsiktől nagyokig jó pár kiragadott példa! Én még kicsi vagyok, / Verset nem is tudok, / Majd jönnek a nagyok, / És mondanak azok... / De tojást azért kapok? ; Piros tojás,

Juhász Gyula

Húsvétra

Köszönt e vers, te váltig visszatérő
Föltámadás a földi tájakon,
Mezők smaragdja, nap tüzeben égő,
Te zsendülő és zendülő pagony!
Köszönt e vers, élet, örökkön élő,
Fogadd könnyektől harmatos dalom:
Szívemnek már a gyász is röpke álom,
S az élet: győzelem az elmúláson.

Húsvét, örök legenda, drága zálog,
Hadd ringatózzam a tavasz-zenén,
Öröm: neked ma ablakom kitárom,
Öreg Fausztod rád vár, jer, remény!
Virágot áraszt a vérvete árok,
Fanyar tavasz, hadd énekellek én.
Hisz annyi elmulasztott tavaszom van
Nem csókolt csókban, nem dalolt dalokban!

Egy régi húsvét fényénél borongott
S vigasztalódott sok tűnt nemzedék,
Én dalt jövendő húsvétjára zsongok,
És neki szánok lombot és zenét.
E zene túlzeng majd minden harangot,
S betölt e Húsvét majd minden reményt.
Addig zöld ágban és piros virágban
Hirdesd világ, hogy új föltámadás van!

Rónay György

A Moneda falára

Fognák, s halad. Gáncsolják, mégis áll.
Kelepcét vetnek, s kilép a hurokból.
Tanácsot ülnek a Szanhedrinek,
s kuszt dörrén pár palástos kiskirály.

Mégis szól. Így hát bűnös, sőt relapsus,
s illik rá számos törvénybeli passzus.
De lánggá lobban s kiszáll kezeik közül,
míg vesztőhelyre cipelik.

Nosza csukatnak ajtót-ablakot.
s a falakra rendeltetik az őrség.
De másnap számárháton bekocog,
s övé lesz a hatalom és dicsőség.

fehér nyuszi, Locsolásért jár egy puszi. ; Tündérország gyöngyharmatja szálljon a fejedre, / Aki téged megöntözött, jusson az eszedbe! / Hol a tojás, piros tojás? Ide a zsebembe! ; Ajtó mögött állok, piros tojást várok, / Ha nem adtok, lányok, / Az ég szakadjon rátok! ; Húsvét másnapját örömmel köszöntöm, / Ha tojást nem adnak, / Mindenkit leöntök. ; Verset mondok, tojást várok, / Ha nem adnak, odébb állok. ; Zöld erdőben jártam, / Unicumot láttam. / Ha nem kapok belőle, / Nem locsolok jövőre. ; Nesze, nesze megöntözlek, viruljon a képed, / Ahány cseppet reád öntök, annyi tojást kérek! ; Zöld erdőben jártam, / két őzikét láttam, / az egyik kacsintott, ide sok forintot! ; Zöld erdőben jártam, / sok szép leányt láttam, / szedték az egrest, / ide azt az ezrest! ; Sárgarépa, fehérretek, / ide a pénzt, oszt mehetek! ; Bal zsebemben kölni, jobb zsebemben bicska, / ha adsz nekem egy ezrest, csak a bal lesz nyitva! ; Szép vagy, szép vagy, mint egy angyal, / ne váljunk el hát haraggal, / kölnit szórok a hajadra: hozzád bort az én torkomra. ; Piros kalap, fehér nyuszi, / Hol a borom, édes cuki, / Meghúszom az üveget, / Meglocsolom kegyedet! Vagy itt van ez az egyszerűségében is célratörő, bőkezűségre sarkalló kétsoros: Nem kell tovább spórolni, / megjött Jenő locsolni!

Néhány bekezdéssel ezelőtt már láthattuk, hogy korántsem mindegy, mivel locsolkodnak a vendégek. A pacsulinál kétségkívül lehetnek rosszabb kezdeményezések. Lássuk csak a következő opusokat! Tele van a hajad kosszal, / megllocsollak Domestosszal! ; Gyere kislány, megllocsollak / Kedvezményes áron, / Vitriollal harmincezer, / Kölnivel csak három!

Külön kell szólnunk a férjektől származó, vagy nevükben íródott apró köszöntőktől, melyekből most szintén bemutatunk négyet. (Jegyezzük meg, hogy utolsóban, a kedves anyós említésekor a szó különös, sajátos nyomatékkal hangzik el.) Illatos fű, moha, páfrány, / Megllocsollak Házisárkány! ; Idegosztályon a helyem, / megllocsollak, kedves nejem! ; Tévénéző urad vagyok, / a meccsetek nézem sorra. / De közvetítés máma nincsen, / megllocsollak drága kincsem. ; Házunk előtt folyik el a kanális, / megllocsollak téged is meg anyád is!

Persze magukra a locsolni járó férfiakra is leselkednek veszélyek – a már említett idegosztályra kerülést is idevéve –, melyekről szintén erőltetett rímelmények tanúskodnak: Immár eljött húsvét napja, / Részeg minden gyermek apja, / Én is köztük való vagyok, / Már csak vizet kortyolgotok. ; Adjonisten, jó napot, kezemben a vödöröm. / Hímes tojást, ha kapok, bajuszomat pödöröm, / elmarad a locsolás, senki sem lesz ázott, / de ha nincs hímes tojás, magam is elázok! ; Jó reggelt, jó reggelt, / Gyönyörű tavasz van, / De nem ezért vigyorgok, / Hanem, mert be... rúgtam! Ám ezeknél cifrább – orvosra váró – esetek is adódhatnak: Kék erdőben jártam, / zöld ibolyát láttam, / Szemészetre holnap mennek, / most előbb még locsolkodnék.

Miután ezekere a szépségekre, csalafintaságokra és egyéb veszélyekre is felhívtuk a figyelmet, végéhez is értünk szemlélődésünknek. Csak remélni tudjuk, hogy jelen cikkünkkel szereztünk néhány örömteli percet. Abban azonban bizonyosak vagyunk, hogy olvasóink nem járhatnak úgy, mint a most, utolsóként idézett idézet névtelen szerzője, aki így kesergett az áprilisi ég alatt: Egy gondolat bánt engemet, / Elfeledtem a versemet.

Ha mégis úgy érezné bármely olvasónk, hogy hajlamos a feledékenységre, ne csak a kölniszórót vigye el magával, ha locsolkodni indul. Hóna alatt folyóiratunk jelen számával elkerülheti ezt a kínos helyzetet. A mai időkben különben sem árt, ha mindenhová barátságot (Barátságot) is viszünk magunkkal.

Hegedűs Sándor